

Dear Members of Scientific Community,

At the Department of Public Finance and Financial Law of the Faculty of Law of the University of Białystok, we began the reflection on the essence and role of public values on the ground of public finance and financial law. Hence, we would like to invite you to a joint, the intergenerational reflection on the axiology of financial law on the pages of “Białystok Legal Studies” (www.bsp.uwb.edu.pl). Papers in English and Polish are welcomed.

In the literature it has been noticed that modern legal systems are not independent of other normative systems, in particular of values (Wierzbicki 2007, p. 11), and the comprehensive understanding of law and making it better is not possible without examining its axiological dimension (Boć, Lisowski 2015, p. 20). Law as a cultural phenomenon belonging to social structures is a carrier of specific values (Stasikowski 2012, p. 53), and at the same time it is built on the basis of specific values in order to protect them (Stawecki, Winczorek 2002, p. 25). Therefore, it seems reasonable that modern legal knowledge should combine legal dogmatic with the analysis of concepts having the desired axiological content (Ostojski 2017, p. 17).

Although axiology as an independent science emerged from philosophy at the turn of the 19th and 20th centuries, its problems were already analysed in ancient philosophy (including Heraclitus of Ephesus, Plato and Aristotle), who did not, however, use the term “value” but the term “good” (Barankiewicz 2004, p. 47). Recently, issues of values enjoy more interest in the legal sciences, even if the axiology of law is still a relatively young sub-discipline of axiology (Kociołek-Pęksa, Stępień 2013, p. 1) and has not yet been recognized as a separate research discipline. While considerations on the role of values in law have been taken in general sciences of law, as in the theory of law the criteria of formal value (quality) of law, and in the philosophy of law the purpose of law and the ideas of its justice are analyzed (Barankiewicz 2004, p. 52), in the context of particular branches of law, the axiological considerations are still rare, especially in the holistic terms.

J. Zimmermann, attempting to develop the axiology of administrative law, notes that among the general problems of administrative law is the question of whether and what universal values are or should be taken over, supported and cultivated by this law, and consequently the question whether it has its own axiology (Zimmermann 2013, p. 73). It seems that the analogous question can also be formulated on the ground of public finance and financial law. J. Zimmermann also states a positive answer to such a question seems intuitive sure. If the law is divided into branches and each of these branches has its own unique characteristics, then each of them undoubtedly has its own axiology, which results from the fact that it either adheres to other separate values, or adheres to the same supra-disciplinary values, but having each time a different meaning and set in a different context and in different proportions (Zimmermann 2013, p. 73).

Values can be understood very generally as “anything good or bad” (Pepper 1958, p. 7), more precisely as “guidelines for making decisions and actions, as well as means for achieving specific goals” (Rokeach 1973, p. 81), or as “traits valued for contributing to what is good, proper, beautiful or commendable and admirable” (De Graff 2003, p. 22). Value can also be understood as “something valuable, worthy of desire and choice, being the goal of human aspirations” (Ziemiński 1993, p. 12).

For example, among the constitutional values (applicable legal values) relevant to Polish public finances T. Dębowska-Romanowska (2006, pp. 553-556) distinguishes values that are material (as financially measurable) and values regarding formal and legal aspects of the state system. The first group comprises: protecting the financial balance of the state, protecting the budget balance, protecting public expenditure against claims of third parties, protecting the value of Polish money, protecting democratic, representative procedures for imposing public levies, protecting the income and expenditure independence of local

government units, whereas the second group comprises: conducting financial management in the form of a budget act or equivalent acts, requiring the statutory procedure for imposing public levies, a specific requirement construction of tax laws from the point of view of predictability of future tax amount.

The catalogue of public values can be treated more broadly than just on the basis of applicable law (Constitution, international agreements, statutes, ordinances, acts of local law), and this catalogue can be equated with values significant from the point of view of the rational legislator (Zawadzka-Pak 2019). However, the rationality of the legislator is unfortunately a fiction useful for constructing the legal system based on assumed law-making facts (Ziemiński 1980, p. 271). Therefore, the axiological reflection seems to be important not only on the basis of applicable law, but also in the field of the desired directions of its development.

It can therefore be assumed that the catalogue of public values on the ground of the public finance and financial law is open. As the starting point for reflection on the axiology of public finance and financial law can be used the catalogue of central public values (i.e. values with a significant number of related values) having assigned the neighbourhood values (similar in content but not identical) and the co-occurring values, reconstructed on the basis of extensive literature research by T.B. Jørgensen and B. Bozeman (2007, pp. 377-378). In this catalogue, the first public value is *human dignity*, its neighbourhood values are: self-development of citizens, citizen involvement, protection of individual rights, and co-occurring values: justice, kindness, voice of the future, and equality. The second central public value is *sustainability*, its neighbourhood value is the protection of future generations, and the co-occurring values are: stability, continuity, common good, public interest, moral standards, ethical awareness, solidarity. The third central public value is *citizens involvement*, its neighbourhood values are: the will of the people, listening to public opinion, ability to react, and co-occurring values are: dialogue, balance of interests, and self-development. The fourth central public value is *openness*, its neighbourhood values are: responsiveness, listening to public opinion, and co-occurring values: accountability, rule of law, dialogue, democracy, the will of the people, collective decision-making. The fifth central public value is *secrecy*, while co-occurring values are: stability, continuity, rule of law, protection of individual rights, efficiency, effectiveness (the neighbourhood values have not been identified). The sixth central public value is *compromise*, its neighbourhood value is the balance of interests, and co-occurring values are: reason, honesty, dialogue, adaptability, and reliability. The seventh central public value is *integrity*, its neighbourhood values are: honesty, dignity, justice, ethical awareness, moral standards, professionalism, openness, impartiality, loyalty to the political system (the co-occurring values have not been identified). The eighth central public value is *robustness*, its neighbourhood values are: stability, flexibility, reliability, and co-occurring values: legality, social cohesion, flexibility, responsiveness, rule of law, timeliness, efficiency.

We would be pleased if you would like to join to the scientific discussion (or encourage your colleagues or doctoral students) on the axiology of broadly understood public finance and financial law in theoretical or practical aspects, in general or in details, in terms of applicable or expected legal norms and send us an article until December 15, 2019 for u.zawadzka@uwb.edu.pl. Editorial requirements can be found at: www.bsp.uwb.edu.pl

Your sincerely,

Urszula K. Zawadzka-Pak, Ph.D.
Thematic Editor of Białystok Legal Studies
Department of Public Finance and Financial Law
Faculty of Law, University of Białystok
www.uzawadzka.org

Bibliography:

1. Barankiewicz, T. (2004), Aksjologiczna problematyka prawa, *Roczniki Nauk Prawnych*, no 1.
2. Boć, J., Lisowski, P. (2015), Normatywizacja wartości w prawie administracyjnym, in: Zimmermann, J. (ed.), *Wartości w prawie administracyjnym*, Warsaw: Wolters Kluwer.
3. De Graff, G. (2003), *Tractable Morality. Customer Discourses of Bankers, Veterinarians and Charity Workers*, Rotterdam: ERIM.
4. Dębowska-Romanowska, T. (2006), Finanse publiczne w Konstytucji – podsumowanie dotychczasowego doświadczenia czy nowe otwarcie ku zmianom?, in: *Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Warsaw: Biuro Trybunału Konstytucyjnego.
5. Jørgensen, T.B., Bozeman, B. (2007), *The Public Values Universe: An Inventory*. *Administration & Society*, no 3.
6. Kociołek-Pęksa, A., Stępień, M. (eds.), (2013), *Leksykon socjologii prawa*, Warsaw: C.H. Beck.
7. Ostojski, P. (2017), *Instrumentalizacja prawa o postępowaniu administracyjnym*, Poznań: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne w Poznaniu.
8. Pepper, S.C. (1958), *The Sources of Value*, Berkeley: University of California Press.
9. Rokeach, M. (1973), *The Nature of Human Values*, New York: The Free Press.
10. Stasiński, R. (2012), *Prawo a jednostka, społeczeństwo i gospodarka*, *Przegląd Prawa Publicznego*, no 9.
11. Stawecki, T., Winczorek, P. (2002), *Wstęp do prawoznawstwa*, Warsaw: C.H. Beck.
12. Wierzbicki, M. (2007), *Aksjologia a prawo*, in: Zajadło, J. (ed.), *Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa. 100 podstawowych pojęć*, Warsaw: C.H. Beck.
13. Zawadzka-Pąk, U.K. (2019), *Ochrona dobra wspólnego poprzez budżet partycypacyjny (obywatelski). Studium aksjologiczno-prawne*, Białystok: Temida 2.
14. Ziemiński, Z. (1980), *Problemy podstawowe prawoznawstwa*, Warsaw: Wydawnictwo Naukowe PWN.
15. Ziemiński, Z. (1993), *Wartości konstytucyjne*, Warsaw: PWN.
16. Zimmermann J. (2013), *Aksjomaty prawa administracyjnego*, Warsaw: Lex a Wolters Kluwer business.

Szanowni Państwo!

W Katedrze Finansów Publicznych i Prawa Finansowego Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku rozpoczęliśmy refleksję nad istotą i rolą wartości publicznych. Stąd chcielibyśmy zaprosić Państwa do wspólnej, międzypokoleniowej refleksji nad aksjologią finansów publicznych i prawa finansowego na łamach „Białostockich Studiów Prawniczych” (www.bsp.uwb.edu.pl). Przyjmowane są artykuły zarówno w języku polskim jak i angielskim.

W literaturze dostrzeżono, że współczesne systemy prawne nie są niezależne od innych systemów normatywnych, w szczególności od wartości (Wierzbicki 2007, s. 11), a pełne zrozumienie prawa i uczynienie go lepszym, wartościowszym nie jest możliwe bez badania jego wymiaru aksjologicznego (Boć, Lisowski 2015, s. 20). Prawo jako zjawisko kulturowe przynależne strukturom społecznym jest nośnikiem określonych wartości (Stasikowski 2012, s. 53), a jednocześnie jest budowane na gruncie określonych wartości w celu ich ochrony (Stawecki, Winczorek 2002, s. 25). Stąd zasadnym wydaje się, by współczesna wiedza prawnicza łączyła w sobie dogmatykę prawniczą z analizą pojęć mających pożądaną treść aksjologiczną (Ostojki 2017, s. 17).

Choć aksjologia jako samodzielna nauka wyodrębniła się z filozofii na przełomie XIX i XX w., to jednak jej problematyka była podejmowana już w filozofii starożytnej (m.in. Heraklita z Efezu, Platona i Arystotelesa), która nie posługiwała się jednak terminem „wartość”, lecz „dobro” (Barankiewicz 2004, s. 47). W ostatnim czasie zagadnienia wartości coraz częściej są podejmowane także w naukach prawnych, przy czym aksjologia prawa jest relatywnie młodą subdyscypliną aksjologii (Kociołek-Pęksa, Stępień 2013, s. 1) i nie została jak dotąd uznana za wyodrębnioną dyscyplinę badawczą. O ile rozważaniom na temat roli wartości w prawie od dawna wiele miejsca poświęca się w ogólnych naukach o prawie, jako że w teorii prawa analizowane są kryteria formalnej wartości (jakości) prawa, a w filozofii prawa cel prawa i idee jego sprawiedliwości (Barankiewicz 2004, s. 52), o tyle w ramach poszczególnych gałęzi prawa rozważania natury aksjologicznej są podejmowane wciąż rzadko, zwłaszcza w ujęciu holistycznym.

J. Zimmermann, podejmując się próby opracowania aksjologii prawa administracyjnego zauważa, że „wśród ogólnych problemów prawa administracyjnego pojawia się pytanie o to, czy i jakie wartości uniwersalne są lub powinny być przez to prawo przejmowane, wspierane i kultywowane, a w konsekwencji pytanie, czy prawo ma swoją własną aksjologię” (Zimmermann 2013, s. 73). Analogiczne pytanie można również sformułować na gruncie prawa finansowego. J. Zimmermann stwierdza również, że na tak postawione pytanie „pozytywna odpowiedź wydaje się zresztą intuicyjne pewna. Jeżeli bowiem podzielono prawo na gałęzie i każda z tych gałęzi posiada własne, niepowtarzalne cechy charakterystyczne, to i każda z nich posiada niewątpliwie własną aksjologię, co sprowadza się do tego że albo hołduje innym odrębnym wartościom, albo też hołduje tym samym wartościom ponaddiscyplinarnym, jednak mającym za każdym razem inne znaczenie i ustawionym w innym kontekście i w innych proporcjach” (Zimmermann 2013, s. 73).

Wartości mogą być rozumiane bardzo ogólnie jako „cokolwiek dobrego lub złego” (Pepper 1958, s. 7), bardziej precyzyjnie jako „wskazówki do podejmowania decyzji i działań, jak również środki do osiągnięcia określonych celów” (Rokeach 1973, s. 81), bądź też jako „cechy cenione za przyczynianie się do tego, co dobre, właściwe, piękne lub godne pochwały i podziwu” (De Graff 2003, s. 22). Wartością może być też „coś cennego, godnego pożądanego i wyboru, będąc jednocześnie celem ludzkich dążeń” (Ziemiński 1993, s. 12).

Przykładowo, wśród wartości konstytucyjnych (obowiązujących wartości prawnych) istotnych dla polskich finansów publicznych T. Dębowska-Romanowska (2006, s. 553-556) wyróżnia wartości mające znacznie materialne (gdyż wymierne finansowo) oraz wartości dotyczące formalnoprawnych aspektów ustroju państwa, zaliczając do pierwszej grupy ochronę równowagi finansowej państwa, ochronę równowagi budżetowej, ochronę wydatków publicznych przed roszczeniami osób trzecich, ochronę wartości pieniądza polskiego, ochronę demokratycznych, przedstawicielskich procedur nakładania danin publicznych, ochronę samodzielności dochodowej i wydatkowej jednostek samorządu terytorialnego, zaś za wartości o charakterze formalnoustrojowym uznając: istnienie formalnych podstaw prowadzenia gospodarki finansowej w postaci ustawy budżetowej lub aktów z nią zrównanych, wymaganie wyłącznie

ustawowego trybu nakładania danin publicznych, wymaganie szczególnej określoności budowy ustaw podatkowych z punktu widzenia przewidywalności przyszłej kwoty podatku.

Katalog wartości publicznych można traktować szerzej niż tylko na gruncie obowiązującego prawa (Konstytucji, umów międzynarodowych, ustaw, rozporządzeń, aktów praw miejscowego), a katalog ten może być utożsamiany z wartościami istotnymi z punktu widzenia racjonalnego ustawodawcy (Zawadzka-Pąk 2019), przy czym racjonalność prawodawcy jest niestety „fikcją przydatną przy konstruowaniu systemu prawnego w oparciu o zakładane fakty prawotwórcze” (Ziemiński 1980, s. 271). Stąd istotna wydaje się refleksja aksjologiczna nie tylko na gruncie obowiązującego prawa, ale również w zakresie pożądanego kierunku jego rozwoju.

Można zatem przyjąć, że katalog wartości publicznych na gruncie finansów publicznych i prawa finansowego ma charakter otwarty. Jednym z punktów wyjścia refleksji nad aksjologią prawa finansowego może być zrekonstruowany na podstawie obszernych badań literaturowych przez T.B. Jørgensena i B. Bozemana (2007, s. 377-378) katalog centralnych wartości publicznych (tj. wartości o znacznej liczbie powiązanych wartości), którym przyporządkowano wartości sąsiadujące (zbliżone do nich treściowo, lecz nieidentyczne) oraz wartości współwystępujące. W tym zestawieniu pierwszą wartością publiczną jest godność człowieka, jej wartościami sąsiadującymi są: samorozwój obywateli, zaangażowanie mieszkańców, ochrona praw jednostki, zaś wartościami współwystępującymi są: sprawiedliwość, życzliwość, głos przyszłości, równość. Drugą centralną wartością publiczną jest zrównoważony rozwój, jej wartością sąsiadującą jest ochrona przyszłych pokoleń, zaś wartościami współwystępującymi są: stabilność, ciągłość, dobro wspólne, interes publiczny, standardy moralne, świadomość etyczna, solidarność. Trzecią centralną wartością publiczną jest zaangażowanie obywateli, jej wartościami sąsiadującymi są: wola ludu, słuchanie opinii publicznej, zdolność reagowania, zaś wartościami współwystępującymi są: dialog, równowaga interesów, samorozwój. Czwartą centralną wartością publiczną jest otwartość, jej wartościami sąsiadującymi są: zdolność reagowania, słuchanie opinii publicznej, zaś wartościami współwystępującymi: rozliczalność, praworządność, dialog, demokracja, wola ludu, kolektywne decydowanie. Piątą centralną wartością publiczną jest tajemnica, zaś wartościami współwystępującymi są: stabilność, ciągłość, praworządność, ochrona praw jednostki, wydajność, skuteczność (wartości sąsiadujących nie zidentyfikowano). Szóstą centralną wartością publiczną jest kompromis, jej wartością sąsiadującą jest równowaga interesów, zaś wartościami współwystępującymi są: rozsądek, uczciwość, dialog, zdolności adaptacyjne, solidność. Siódmą centralną wartością publiczną jest spójność aksjologiczna, jej wartościami sąsiadującymi są: uczciwość, godność, sprawiedliwość, świadomość etyczna, standardy moralne, profesjonalizm, otwartość, bezstronność, lojalność wobec ustroju politycznego (nie zidentyfikowano wartości współwystępujących). Ósmą centralną wartością publiczną jest trwałość i elastyczność (traktowane łącznie), jej wartościami sąsiadującymi są: stabilność, elastyczność, rzetelność, zaś wartościami współwystępującymi: legalność, spójność społeczna, elastyczność, zdolność reagowania, praworządność, terminowość, skuteczność.

Będzie nam niezwykle miło jeśli zechcecie Państwo włączyć się w dyskusję naukową (lub zachęcić do niej Państwa współpracowników lub doktorantów) nad aksjologią szeroko rozumianych finansów publicznych i prawa finansowego w aspekcie teoretycznym lub praktycznym, w ujęciu ogólnym lub szczegółowym, w zakresie obowiązujących lub oczekiwanych norm prawnych oraz przesłać artykuł do dnia 15 grudnia 2019 r. na adres u.zawadzka@uwb.edu.pl. Wymogi redakcyjne znajdują się na stronie www.bsp.uwb.edu.pl.

Z poważaniem,

Dr Urszula K. Zawadzka-Pąk
Redaktor tematyczny „Białostockich Studiów Prawniczych”
Katedra Finansów Publicznych i Prawa Finansowego
Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku
www.uzawadzka.org

Bibliografia:

1. Barankiewicz, T. (2004), Aksjologiczna problematyka prawa, *Roczniki Nauk Prawnych*, nr 1.
2. Boć, J., Lisowski, P. (2015), *Normatywizacja wartości w prawie administracyjnym*, w: Zimmermann, J. (red.), *Wartości w prawie administracyjnym*, Warszawa: Wolters Kluwer.
3. De Graff, G. (2003), *Tractable Morality. Customer Discourses of Bankers, Veterinarians and Charity Workers*, Rotterdam: ERIM.
4. Dębowska-Romanowska, T. (2006), *Finanse publiczne w Konstytucji – podsumowanie dotychczasowego doświadczenia czy nowe otwarcie ku zmianom?*, w: *Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa: Biuro Trybunału Konstytucyjnego.
5. Jørgensen, T.B., Bozeman, B. (2007), *The Public Values Universe: An Inventory. Administration & Society*, nr 3.
6. Kociołek-Pęksa, A., Stępień, M. (red.), (2013), *Leksykon socjologii prawa*, Warszawa: C.H. Beck.
7. Ostojski, P. (2017), *Instrumentalizacja prawa o postępowaniu administracyjnym*, Poznań: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne w Poznaniu.
8. Pepper, S.C. (1958), *The Sources of Value*, Berkeley: University of California Press.
9. Rokeach, M. (1973), *The Nature of Human Values*, New York: The Free Press.
10. Stasikowski, R. (2012), Prawo a jednostka, społeczeństwo i gospodarka, *Przegląd Prawa Publicznego*, nr 9.
11. Stawecki, T., Winczorek, P. (2002), *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa: C.H. Beck.
12. Wierzbicki, M. (2007), *Aksjologia a prawo*, w: Zajadło, J. (red.), *Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa. 100 podstawowych pojęć*, Warszawa: C.H. Beck.
13. Zawadzka-Pąk, U.K. (2019), *Ochrona dobra wspólnego poprzez budżet partycypacyjny (obywatelski). Studium aksjologiczno-prawne*, Białystok: Temida 2 (w procesie wydawniczym).
14. Ziemiński, Z. (1980), *Problemy podstawowe prawoznawstwa*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
15. Ziemiński, Z. (1993), *Wartości konstytucyjne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
16. Zimmermann J. (2013), *Aksjomaty prawa administracyjnego*, Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business.